

ŚWIAT POLONII

Jasna Góra w posiadaniu archiwum po ostatnim prezydencie II Rzeczypospolitej

SPUŚCIZNA

Do klasztoru na Jasnej Górze zostało przekazane jako dar wotywny bardzo duże Archiwum Prezydenta Ignacego Mościckiego i jego żony Marii Mościckiej. Materiały przyjechały ze Szwajcarii w 1981 roku.

Przeszło czterdzieści lat temu, 2 października 1946 r. umarł w wieku 79 lat w Versoix w Szwajcarii ostatni Prezydent II Rzeczypospolitej prof. dr Ignacy Mościcki. Zostawił następujący testament: "Ostatnia moja wola. Wszystko, co posiadam pozostawiam na wyłączną własność Małżoncy mojej Marii. Versoix d. 19 czerwca 1945 r. Ignacy Mościcki. P.S. Trumna moja ma być bezpośrednio zakopana w ziemi. Murowanego grobu stanowczo sobie nie życzę. Również nie życzę sobie żadnych pomników. I.M."

Maria z Hubal-Dobrzańskich Mościcka przez trzydzieści trzy lata godnie zachowywała się jako wdowa po szefie państwa, z wielkim pietyzmem przechowywała i opiekowała się pamiątkami ocalałymi z zawieruchy wojennej. Umarła 29 listopada 1979 r. w genewskim szpitalu mając 83 lata. Jej przyjaciółką p. René Bordier, u której pracowała wiele lat

zajmując się dziećmi, napisała 19 listopada 1980 r. do Ojca Generała Płatka: "...Zmarła Pani Prezydentowa zawsze podkreślała swój wielki kult dla Matki Boskiej z Jasnej Góry w Częstochowie i myślę, że byłaby szczęśliwa, gdyby zobaczyła te cenne pamiątki narodowe w Polsce, w pewnym miejscu, uważane jako dar wotywny dla Matki Boskiej Jasnogórskiej..."

Archiwum zostało podzielone na dziesięć głównych działów. W dziale pierwszym są umieszczone różnorodne dokumenty, papiery, korespondencje, pamiętniki, notatki, wypowiedzi, materiały naukowe, fotografie, wycinki prasowe z lat 1897-1968 dotyczące Ignacego Mościckiego. Ukazują one Mościckiego nie tylko jako Prezydenta Rzeczypospolitej, lecz również światowej sławy, uczonego. Najstarszy dokument pochodzi z 1897 r., jest to indeks "Tabula Scholarum" z Uniwersytetu we Fryburgu. Jednym z ostatnich — wstążka z wienca i dokumenty dotyczące wmurowania tablicy pamiątkowej na tymże

Uniwersytecie we Fryburgu 3 grudnia 1967, w 100 rocznicę urodzin Prezydenta. W korespondencji znajdują się m.in. listy Józefa Becka, Eugeniusza Kwiatkowskiego, jego wieloletniego, wiernego adiutanta (w czasie wojny cichociemnego) pułkownika Józefa Hartmana, Wojciecha Świętosławskiego. Cennym materiałem biograficznym są pamiętniki Mościckiego doprowadzone do 1932 roku, pisane już w Szwajcarii przez samego Prezydenta lub dyktowane zięciowi, wiceministrowi komunikacji Aleksandrowi Bobkowskiemu, jak również wycinki prasowe polskie i zagraniczne, liczne fotografie. Są też dokumenty dotyczące przedwojennego Rządu Polskiego, relacji między nimi a rządem Sikorskiego. Bardzo interesujący jest dziennik — notatnik prowadzony codziennie przez Józefa Hartmana począwszy od 28 sierpnia 1939 r. do 8 stycznia 1940 r., gdzie są zanotowane słowa: "7.14 odjazd do Wojska Polskiego we Francji. W dniu 19 I byłoby 6 lat służby przy Panu Prezydencie. Niech Bóg da Polsce, Panu Prezydentowi i Pani Prezydentowej zdrowie i szczęście, Hartman".

Drugi dział zawiera korespondencję i dokumenty rodziny Ignacego Mościckiego z lat 1918-1972, a więc pierwszej żony Michaliny, córki Heleny, primo voto Zwisłockiej-Bobkowskiej, synów: Franciszka (zmarłego w 1927 r.), Michała i Józefa, ich żon Heleny i Zofii, oraz wnuka Józefa Zwisłockiego-Mościckiego, znanego naukowca, wielokrotnie przyjeżdżającego po wojnie z Ameryki na różne kongresy do Polski.

Dział trzeci obejmuje dokumenty i papiery, fotografie, bardzo liczną korespondencję Marii Mościckiej z lat 1900-1979. W swoich wspomnieniach opisuje Prezydentowa dokładnie wybuch wojny 1939 r., wyjazd z Polski,

niełatwy pobyt na emigracji, ostatnie chwile Ignacego Mościckiego. Jej korespondencja zawiera m.in. listy do Edwarda Rydza-Śmigłego, Felicjana Sławoja-Składkowskiego, Władysława Andersa, Aleksandry i Wandy Piłsudskich, Jadwigi z Piłsudskich Jaraczewskiej, Moniki Żeromskiej, Józefa Hartmana, Kazimierza Papée. Bezcennym materiałem badawczym są brudnopisy lub kopie jej listów, ukazujące ich autorkę jako gorącą — mimo oddalenia — patriotkę. Bardzo chciała przyjechać do Polski.

W czwartym dziale znajdują się papiery i fotografie z lat 1939-1979 związane z rodziną Marii Mościckiej, jej kuzyna, majora Henryka Hubal-Dobrzańskiego, rodziny Donimirskich, Działyńskich, Uruskich.

Piąty dział zawiera materiały z lat; 1933-1974 dotyczące Kazimierzy Dąbrowskiej, Aleksandry i Józefa Piłsudskich oraz innych osób. Szósty obejmuje rozmaite artykuły, fotografie oraz Varia z lat 1930-1976.

W dziale siódmym są ordery i odznaczenia Ignacego Mościckiego.

W dziale ósmym znajdują się pamiątki o Marii i Ignacym Mościckich. Pomijając rzeczy osobiste, należy zwrócić uwagę na relikwie św. Andrzeja Boboli, piękną płaskorzeźbę głowy Chrystusa w cierniowej koronie, która zawiera prochy żołnierzy poległych w 1920 r. Rzeźba ta wisiała zaw. ze w sypialni Mościckiego. Zachował się również proporzeczek z Orłem Polskim używany przy samochodzie prezydenckim.

Dziewiąty dział, numizmatyczny, zawiera niedużą ilość przedwojennych pieniędzy,

a w ostatnim dziale — dziesiątym — jest umieszczony księgozbiór Mościckich.

Całe Archiwum wotywno Ignacego i Marii Mościckich znajdujące się w klasztorze na Jasnej Górze zawiera ok. 1.620 listów, ok. 1.000 dokumentów, ok. 700 fotografii. Całość zawiera ok. 11.300 kart. Pamiątek jest przeszło 500 pozycji.

Archiwum zostało opracowane przez zespół historyków sztuki. Działy od pierwszego do szóstego łącznie z indeksem opracowali: o. Jan Golonka, kurator Zbiorów Sztuki na Jasnej Górze i Janina Jaworska. Dział siódmy opracowała Wanda Bigoszevska, dział ósmy — Zofia Rozanow. Dział dziewiąty został przekazany do zbiorów numizmatycznych Jasnej Góry, a dział dziesiąty do Biblioteki klasztornej.

Należy też wspomnieć, że opracowanie ocalałych sześciu miniatur Kazimierzy Dąbrowskiej, słynnej polskiej miniaturzystki, znajdujących się w Archiwum Mościckich, przedstawiających Józefa Piłsudskiego, Ignacego Mościckiego, Marię Mościcką i jej ojca Zygmunta Hubala-Dobrzańskiego — jest zamieszczone w numerze 7 "Studia Claromontana".

JAN GOŁONKA ZP
JANINA JAWORSKA

Major Hubal z siostrzeńcem (zdjęcie przedwojenne)

Notatka: Wyżej wymieniony kuzyn Marii, żony Prezydenta Mościckiego, maj. Henryk Dobrzański, kolegował z Kazimierzem Papée (Komisarzem Gen. R.P. w Gdańsku, i ostatnio Ambasadorem R.P. przy Watykanie) w kawalerii legionowej. Żona Amb.Papée, pani Lila z domu Dobrzańska, była siostrą majora Henryka. Tenże pod nazwiskiem Hubal jako zagonczyk bił się przeciw Niemcom w Górach Świętokrzyskich, został przez nich pojmany i rozstrzelany. Syn Kazimierzostwa Papée, Henryk Papée, bił się przeciw Niemcom jako komendant czołgu Polskich Sił Zbrojnych w Niemczech.

Żołnierze 373 dywizji Wehrmachtu pozują do zdjęcia przy zwłokach majora Hubala. Anielin, 30 kwietnia 1940 roku. Zdjęcie to — i inne — udostępnił Podziemiu fotograf Polak z Tomaszowa Mazowieckiego, któremu żołnierze niemieccy po powrocie z akcji pod Anielinem oddali błony fotograficzne do wywołania.

Już w pierwszych dniach maja komenda ZWZ w Tomaszowie Mazowieckim miała fotograficzne świadectwa śmierci Hubala.

Fotografie pochodzą z Nowego Dziennika, numer z 12-go listopada 1974